

פסק דין מ- 10.1.2018

1. מוסטפא אלנסאסרה ת.ז. 021880323 מכפר אלג'רף
2. טלאל אלזיאדנה ת.ז. 046253084 מכפר אום נמילה
כולם ע"י ב"כ סאוסן זהר ו/או חסן ג'בארין ו/או סוהאד
בשארה ו/או מאיסאנה מוראני ו/או מונא חדאד ו/או
מוחמד מחאגינה ו/או פאדי חורי
מעדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל
רחוב יפו 94, ת.ד. 8921, חיפה 31090
טל: 04-9501610; נייד 052-6399147; פקס: 04-9503140

המבקשים

- נגד -

1. **משרד החינוך**
ע"י פרקליטות מחוז דרום – אזרחי
קרן היסוד 4, באר שבע 84158
טל: 073-3801222; פקס: 02-6467058
2. **מועצה מקומית אלקסום**
ע"י ב"כ עו"ד חן אביטן ואחרים
מרחוב שדרות דוד טוביהו 125, גרנד קניון, קומה 1-, ת.ד. 16025
טל: 08-6655655; 08-6655677

המשיבים

בקשה לפי פקודת בזיון בית המשפט

ובקשה לקיום דיון דחוף

בהתאם לסעיף 6 לפקודת בזיון בית המשפט, בית המשפט הנכבד מתבקש בזאת לכוף את המשיבים לקיים את התחייבותם על פי פסק הדין בעת"מ 36246-12-17 **אלנסאסרה ואח' נ' משרד החינוך ואח'** (פסק דין מיום 10.01.2018), לפיו עליהם לספק שירותי הסעות לילדים לגני הילדים עבור ילדים בגילאי 3 ו-4 שנים מכפרים בדואים בנגב, לרבות הכפר אלג'רף והכפר אום נמילה.

1. יודגש, כי בקשת בזיון זו מוגשת לאחר שתי עתירות קודמות שהוגשו לבית המשפט לעניינים מנהליים בבאר שבע, בהן התחייבו המשיבים בפני בית המשפט כי הן יספקו מערך הסעות לילדים הבדואים בכפרים הלא מכורים בנגב. העתירה הראשונה הינה עת"מ (ב"ש) 4749-05-16 **אלעמור נגד משרד החינוך**, פסק דין מיום 23.4.2017 שנדונה בפני כבוד השופטת רות אבידע, והעתירה השניה הינה עת"מ (ב"ש) 36246-12-17 **אלנסאסרה נגד משרד החינוך**, פסק דין מיום 10.1.2018 שנדונה בפני כבוד השופט חני סלוטקי.

2. ההתחייבויות בשתי העתירות היו ברורות, נקובות בסכום למימון ההסעות ותחומות בזמן. בשתי העתירות ניתנו פסקי דין המאשרים את התחייבות המשיבים ונותנים להן תוקף של פסק דין. שני פסקי הדין הנ"ל, לא קוימו ובשל הביזיון שנוצר המגיע לכדי חוסר תום לב מצד המשיבים, מוגשת כעת בקשה זו לפי פקודת בזיון בית המשפט.

3. התוצאה של אי קיום פסק הדין הוא שילדים הזכאים להסעות לגני הילדים, אינם מוסעים לגנים. מיותר לציין את הנזקים הכבירים הנגרמים לילדים הללו, כאשר התוצאה של המחדל באספקת ההסעות, הינה ברוב מהמקרים היעדרות מגני הילדים והפסד של שבועות, חודשים ואפילו שנות לימוד יקרים מפז.

4. הואיל ומדובר בסוגיה אקוטית הנוגעת להפרת חובה חקוקה כנגד ילדים בגיל הרך, מתבקש בית המשפט הנכבד לקבוע מועד דיון דחוף בבקשה זו בכדי להורות למשיבים לקיים אחר פסקי הדין. כמו כן, מתבקש בית המשפט הנכבד לחייב את המשיבים בהוצאות משפט.

ואלה נימוקי הבקשה

רקע: ההליכים המשפטיים במסגרתם התחייבו המשיבים לספק הסעות לגנים ובגנים ניתנו פסקי דין

5. בקשה זו מוגשת לאחר שהמשיבים הפרו את התחייבויות שנתנו בשני הליכים משפטיים נפרדים ואשר קיבלו תוקף של פסק דין. שתי העתירות הנ"ל נמחקו בכל פעם בה ניתנו ההתחייבויות אשר הובילו למתן פסקי הדין ובשתייהן נדרש כי המשיבים יספקו מערך הסעות לכלל ילדי הכפרים הלא מוכרים בנגב בגילאים 3-4 שאין להם גישה לגני ילדים.

6. התחייבות הראשונה ניתנה במסגרת עת"מ (ב"ש) 4749-05-16 **אלעמור נגד משרד החינוך** (פסק דין מיום 23.4.2017) (להלן: "**העתירה הראשונה**") אשר הוגשה על ידי הורי ילדים מהכפר אלסרה, לאחר חקיקת תיקון מס' 16 לחוק לימוד חובה, התש"ט-1949 (להלן: "**חוק לימוד חובה**") שהחיל את החובה לספק חינוך חינם - לרבות אספקת שירותי הסעה למוסדות החינוך – החל מגיל 3 (במקום גיל 5). יישום התיקון החל בשנת הלימודים 2015-2016. החובה לספק שירותי הסעות מוטלת בעקבות התיקון הנ"ל במשותף הן על הרשות המקומית והן על משרד החינוך וזאת מכח סעיפים 4 ו-7(ב) לחוק לימוד חובה.

**רצ"ב כתב העתירה בעתירה הראשונה (ללא נספחים) מסומן 1.

7. לאחר הגשת העתירה הראשונה ובחודש אוגוסט 2016, הודיע שר החינוך נפתלי בנט בישיבת ועדת החינוך, התרבות והספורט של הכנסת על הקצאת 50 מליון ₪ למימון שירותי ההסעות עבור ילדים בדואים בגילאים 3-4 שאין להם גישה למסגרת חינוכית. בעקבות זאת ובמהלך ההתדיינות בעתירה הראשונה, עדכנו המשיבים את בית המשפט, כי משרד החינוך הקים ועדת הסעה עליונה שתבחן את התבחינים למימון הסעות וארגון מערך ההסעות, והתחייבו לספק שירותי הסעות לכלל הילדים המתגוררים בכפרים לא מוכרים בנגב.

**רצ"ב הודעת משרד החינוך במסגרת העתירה הראשונה שהוגשה לבית המשפט ביום 7.7.2016 מסומנת 2.

** וכן רצ"ב פרוטוקול הדיון בפני כבוד השופטת רות אבידע בה נמסרה הודעת הפרקליטות בעניין עת"מ אלעמור, מסומן 3.

8. לאור זאת ביום 9.4.2017 הוגשה בקשה מוסכמת למחיקת העתירה תוך ציון הדברים הבאים:

"כפי שנמסר לב"כ העותרים על ידי תושבי הכפר, החל מיום 26.3.2017, סופקו הסעות על ידי המשיבים לילדי הכפר בגילאי 3 ו-4 שנים לגנים בהם הם רשומים בכפר כסייפה. הסעות אלה אמורות להימשך באופן סדיר ומסודר עד סוף שנת הלימודים הנוכחית.

בהתאם להתחייבות משרד החינוך, כעולה מהצהרות המשיבים בדיונים בפני בית המשפט הנכבד בתיק זה ובהסתמך על החלטת שר החינוך מיום 23.8.2016, החל משנת הלימודים הבאה (2017-2018), אמור לפעול מערך הסעות לטובת כלל הילדים מכפרים הבדואים שאינם לומדים במוסדות חינוך, כולל ילדים בגילאי 3 ו-4 שנים."

וביום 23.4.2017 ניתן פסק דין בעתירה הראשונה לאחר שהעותרים נאלצו למחוק את עתירתם בעקבות ההתחייבות של המשיבים.

** רצ"ב העתק מהבקשה המוסכמת למחיקת העתירה ופסק הדין שהודפס עליה מיום 23.4.2017, מסומן 4.

יודגש, כי ההתחייבות הנ"ל ניתנה לאספקת מערך הסעות שלם לכלל הילדים בנגב ולא רק לכפר ספציפי זה או אחר, אם כי העתירה התמקדה בילדים מהכפר אלסרה.

9. פסק הדין בעתירה הראשונה אכן קוים סמוך לנתינתו אך זאת עד לסיום שנת הלימודים שעברה (2016-2017). להפתעתם ולצערם של הורי הילדים מהכפר אלסרה החל משנת הלימודים הנוכחית (2017-2018), שירותי ההסעה לא סופקו והילדים בכפרים מצאו את עצמם שוב ללא גישה לגני הילדים. בירורים שונים מטעם ההורים נתקלו בתשובות סתומות ובהפניה של כל גורם אל גורם אחר. עם היוודע הדבר עבור ב"כ העותרים, פנתה ב"כ העותרים בכתב אל המשיבים בדרישה להפעיל מחדש את מערך ההסעות עבור ילדי הכפר אלסרה באופן מידי. לפנייה זו מיום 19.10.2017 ולתזכורת שנשלחה ביום 26.11.2017 לא התקבל כל מענה.

10. במקביל, בעקבות היוודע היעדר שירותי הסעות גם עבור ילדי הכפר אלג'רף, שלחה הח"מ מכתב נפרד ביום 19.10.2017, בדרישה לספק מערך זה גם עבורם, בהתאם לפסק הדין בעתירה הראשונה. פנייה זו כמו גם תזכורת שנשלחה בגינה ביום 14.11.2017, לא נענו כלל.

11. בעקבות זאת, וביום 18.12.2017 הוגשה עתירה נוספת במסגרת עת"מ 36246-12-17 (ב"ש) אלנסאסרה נגד משרד החינוך (להלן: "העתירה השניה") ויחד עמה הוגשה בקשה לקיום דיון דחוף. העתירה השניה הוגשה ע"י הורי ילדים בגילאי 3-4 מהכפר אלסרה ומהכפר אלג'רף ובה נדרש שוב כי יקיימו המשיבים את התחייבותם לספק מערך הסעות לכלל הילדים הבדואים בנגב בגילאים 3-4, ובכללותם ילדי העותרים.

** רצ"ב העתירה השניה המפרטת את מיצוי ההליכים (ללא נספחים), מסומנת 5.

12. מתשובות המשיבים לעתירה השניה ובמהלך הדיון שנערך בפני כבוד השופטת חני סלוטקי בבית המשפט המחוזי בבאר שבע ביום 18.1.2018 התברר, כי המחלוקת בין משרד החינוך והמועצות האזוריות נווה מדבר ואלקסום - נוגעת לגובה התקציב שביקשה המועצה האזורית ממשרד החינוך לביצוע ההסעות כאשר לא היתה כל מחלוקת לגופו של עניין בדבר זכותם של הילדים להסעות לגני הילדים כמתחייב על פי דין.

13. על כן, במסגרת הדיון הנ"ל ובעקבות המלצת השופטת סלוטקי, ניהלו המשיבים דין ודברים מחוץ לאולם בית המשפט וחזרו לאחר מכן לאולם והודיעו בפני השופטת וב"כ העותרים כי

הגיעו להסכמה ביניהם לאספקת ההסעות הן עבור הילדים המפורטים בעתירה והן עבור כלל הילדים בנגב, כדלקמן:

באשר לילדים מהכפרים המפורטים בעתירה, היינו אלסרה ואלג'רף, התחייבו המשיבים כדלקמן:

"[רשימות] התלמידים המפורטים במסגרת העתירה יועברו למשרד החינוך ותבצע ביחס אליהם הסעה כבר באופן מידי, הכוונה לפרק זמן של מספר ימים עד כשבוע."

באשר לילדים מכפרים נוספים, שאינם כלולים בעתירה, התחייבו המשיבים כדלקמן:

"ביחס ליתר הילדים בגילאי 3 ו-4, מאחר ולשתי המועצות נווה מדבר ואל-קסום, יש רשימות חלקיות, סוכם כי המועצות תעברנה את הרשימות השמיות, כולל תעודות זהות שיש בידיהן, אל משרד החינוך, כולל מפות שעל גבי כל מפה יהיה פירוט של התלמידים המוסעים מאותו מקבץ ואותם תלמידים בשלב ראשון יוסעו.

לגבי יתר התלמידים שאין בידינו את פרטיהם, כלומר שמות ותעודות זהות, הללו יאספו לאחר תחילת ביצוע ההסעות באותם מקבצים, מתוך תקווה שהדינמיקה תוביל לכך שהורים נוספים יעבירו את פרטי התלמידים, כולל תעודות זהות ופרטים אלו יועברו למשרד החינוך לטובת תקצוב נוסף להסעות נוספות לאותם תלמידים."

כמו כן, וכפי שעולה מפרוטוקול הדיון, הובהר על ידי המשיבים כי השלב השני לעיל, יבוצע תוך 10 ימים מהיום שבו ניתנה ההודעה לבית המשפט, היינו עד ליום 20.1.2018.

** רצ"ב פרוטוקול הדיון בפני כבוד השופטת חני סלוטקי בה נמסרה הודעת המשיבים באשר למוסכם ביניהם הכולל אישור בפסק דין להודעת המשיבים, מסומן 6.

14. למרות הגעת המשיבים להסכמה ברורה ומפורטת שהוצהר עליה בפני בית המשפט שנדמה כי אמורה היתה לפתור את הסוגיה באופן מלא וסופי, התברר כי היא לא מומשה ומולאה במלואה עד היום. שכן, רק ההסעות עבור ידי הכפר אלסרה החלו לפעול כהלכה, כאשר לעומת זאת מלבד אספקת הסעה של יומיים בלבד עבור ילדי הכפר אלג'רף, הילדים אינם מקבלים הסעה לגני הילדים שלהם עד היום.

15. גם ביחס לילדים מכפרים נוספים לא קוימה ההחלטה. כפי שנמסר על ידי המשיבים בבית המשפט, אספקת מערך ההסעות אמורה להתבצע גם עבור ילדי הכפרים שלא היו כלולים בעתירה. זאת משום שכידוע, סוגיית ההסעות אינה ייחודית לכפר אחד או שניים בנגב, אלא נוגעת למרבית הכפרים הלא מוכרים בנגב, לרבות אלה שהוכרו ע"י המדינה אך נמצאים עדיין בשלבי תכנון.

16. יצוין כי לדיון שנערך ביום 10.1.2018 בעתירה השניה, הגיע גם מר טלאל אלזיאדנה, המבקש מס' 2, כנציג של ההורים מהכפר אום נמילה הסמוך לרהט, ואשר הוא בעצמו אב לילדים בגילאים הנ"ל. מר טלאל הגיע לדיון כדי להתעדכן בתוצאות הדיון וזאת לאחר שבמהלך חודש דצמבר 2017 הוא מיצה הליכים בעצמו אל מול המשיבים בדרישה לספק מערך הסעות לילדי

הכפר אום נמילה המונים כ-52 ילדים והרשומים בעיר רהט וזאת לאחר שנודע לו כי ניתן פסק דין בעתירה הראשונה ולא קויים לגבי ילדי הכפר שלו. אך פניותיו לא נענו.

** רצ"ב פניית מר אלזיאדנה לשר החינוך מיום 3.12.2017 וכן רשימה בה מסומנים הילדים תושבי הכפר אום נמילה הלומדים בגני הילדים ברהט ואשר הועברה זה מכבר לנציגי משרד החינוך והמועצה האזורית אלקסום, מסומנת 7.

17. בעקבות ההתפתחויות הנ"ל, פנתה הח"מ ביום 13.2.2018 בדרישה אל המשיבים לעמוד בהתחייבותם ומפאת חשיבות הנושא דרשה לקבל מענה עד 18.2.2018. גם דרישה זו לא קיבלה כל התייחסות.

** רצ"ב פנייתה ב"כ העותרים אל המשיבים מיום 13.2.2018 מסומנת 8.

18. בנוסף, מר טלאל פנה אישית אל אגף החינוך אצל המשיב מס' 2 כדי לעקוב אחרי הפנייה שלו אך נמסר לו להפתעתו כי פסק הדין אינם כוללים וחלים על הכפר אום נמילה וזאת בניגוד גמור למה שנרשם בפרוטוקול הדיון.

19. כך יוצא שלמרות שני פסקי דין שניתנו בעקבות התחייבויות המשיבים בשתי עתירות, ילדי הכפרים בגילאים 3-4 עדיין אינם נהנים ממערך הסעות לגני הילדים. בעקבות השתלשלות זו נאלצים כעת המבקשים להגיש בקשה לפי פקודת ביזיון בית המשפט.

** רצ"ב תצהירים מטעם המבקשים.

הטיעון המשפטי

אי קיום פסק הדין מבזה את בית המשפט

20. המבקשים יטענו כי אי קיומו של פסק הדין שניתן בעקבות התחייבות שלטונית מבזה את בית המשפט הנכבד.

21. בבג"ץ סיעת מרצ במועצת עיריית ירושלים נ' השר לענייני דתות בית המשפט העליון לא רק שהתייחס להתחייבות שניתנה על ידי רשות בפניו כמחייבת בשל מתן תוקף של פסק דין אלא הוא ראה לנכון גם לחייב את המשיבים בהוצאות על מנת לחזק את המסר כי התחייבות שניתנה בפני בית המשפט היא לא התחייבות סתמית. במקרה זה נדונה בקשה לפי פקודת ביזיון בית המשפט לאחר ששר הדתות לא קיים התחייבות שמסר בפני בג"ץ בעקבות עתירה שדרשה חידוש הרכביהן של מועצות דתיות במספר יישובים. לבסוף פרסם השר את הרשימות, סמוך לפני שמיעת הבקשה לביזיון בפני בג"ץ. בשל כך הסכימו הצדדים למחוק לבסוף את העתירה, עם זאת, ביהמ"ש עמד על כך שמשיב היה מחויב לקיים את פסק הדין במלואו ובכללות זה המועדים שנקבעו בו; ובהיעדר הצדקה לעיכוב בביצועו, הטיל הוצאות משפט על המשיב (ראו בג"ץ 4247/97 סיעת מרצ במועצת עיריית ירושלים נ' השר לענייני דתות, פס' 6 להחלטת כבוד השופט חשין (החלטה מיום 15.12.1998). להלן: בג"ץ סיעת מרצ).

22. כפי שפורט לעיל, העותרים מחקו את שתי העתירות שלהם אך ורק בעקבות ההצהרות וההתחייבות שניתנו ע"י ב"כ המשיבים בפני בית המשפט הנכבד לאחר שציפו כי התחייבויות

מטעם רשות שלטונית שניתנה בפני בית המשפט, יקוימו. כפי שפירטנו בעתירה השניה, בג"ץ דן זה מכבר במשמעות מתן התחייבות מטעם המדינה בפני ערכאות שיפוטיות.

23. חשוב להדגיש כי פסק הדין הניתן בעקבות התחייבות המדינה לקיום חובה חקוקה דינו כדן כל פסק דין אחר. בית המשפט העליון דן במקרים בהם סירבה המדינה לקיים אחר פסק הדין של בג"ץ כמו למשל בעניין **עמותת נוער כהלכה** אשר הורה למרכז החינוך העצמאי להסיר כל סממן של הפליה בין תלמידות "אשכנזיות" לתלמידות "ספרדיות" שהיתה נהוגה בבית הספר היסודי בעמנואל. אחר שפסק הדין לא קוים, הגישו העותרים בקשת ביזיון ובהחלטה מתאריך 17.5.10 קבע בג"ץ כדלקמן:

"היישום לענייננו הוא קשה למתנגדים, אבל אין לוותר עליו, שהרי עומדים כאן למבחן הן איסור ההפליה העדתית ככזה והן שלטון החוק וחובת הציות לפסקי דין. פה המקום להזכיר את המאורעות שהתרחשו בארצות הברית בעקבות פסק הדין בעניין *BROWN V. BOARD OF EDUCATION OF TOPEKA 347 U.S 483 (1954)* (להלן: פסק דין *Brown*), אותו איזכר השופט ח' מלצר בחוות דעתו, שבגדרו נדחתה שם דוקטרינת ה"נפרד אך שווה" בתחום החינוך. גורמים רבים בארצות הברית סירבו לקיים את פסק דין *Brown* ורק התערבות חוזרת ונשנית של בית המשפט העליון האמריקאי, בסיוע נחרץ של רשויות האכיפה, הביאו ליישום.

במקרה דנן, כאשר גם לאחר שניתן פסק הדין – בעלי הדין ו"זרים" ממשיכים לסכל את ביצועו וממשיכים להצדיק את הפרדה העדתית והפסולה בטיעונים מעושים שונים, אזי משמוצו החלופות, על בית המשפט להפעיל עיצומים מכוחה של פקודת הבזיון על מנת להביא לקיומו של פסק הדין."

בג"ץ 1067/08 **עמותת נוער כהלכה נגד משרד החינוך**, החלטה מתאריך 17.5.10 (פסקה 20 להחלטה).

24. הלכה הפסוקה היא, כי אחריותה של רשות מנהלית לקיום פסקי הדין במועדם ובהתאם לרוחם הינה מוגברת ועל כן, אי יישום פסקי דין כאלה מטעם רשויות המדינה כשלעצמו פוגע בעקרון התכלית הראויה המחייב שקילת שיקולים ציבוריים מטעם הרשויות כשהן מתמהמהות או פועלות באיטיות בביצועם של פסקי דין או לא מיישמות אותן כלל ועיקר.

25. ובכל מקרה הלכה פסוקה היא שגם על הסכם פשרה בן צדדים המקבל תוקף של פסק דין, חלים דיני החוזים הכלליים ועל כן פסק הדין מחייב את שני הצדדים (ראו: ע"א 4272/91 **ברבי נגד ברבי** מח(4) 689, עמוד 698); הסכם פשרה בין הצדדים הינו פרי פשרה בין הצדדים בהליך שיפוטי ועצם השגת הפשרה וקיומו של הליך שיפוטי כמסגרת לניהול משא ומתן אמור להבטיח כי ביסודו של החוזה התקיימה גמירות דעת מטעם הצדדים לקיומו של החוזה (ראו: רע"א 4976/00 **בית הפסנתר נגד מור**, פד"י נו(1) 577, 585 (2001)).

26. יתר על כן, המבקשים יטענו כי אי קיומה של ההתחייבות שניתנה בפני בית המשפט פוגע בעקרון הפרדת הרשויות ובעקרון שלטון החוק, לפיהם משניתן פסק דין, יש לקיימו כלשונו ומיד או במועד שנקצב בו. מדובר בהתחייבות שניתנה באשר לקיום הוראת חובה חקוקה

המחייבת מתן מערך הסעות לילדים בגילאי 3-4 אל גני הילדים וזאת כמח תיקון 16 לחוק לימוד חובה. עקרון קיום פסקי הדין כחלק מכיבודו של עקרון שלטון החוק והעקרון לפיו, חוקים חייבים לקיים, מקבל משנה תוקף ככל שמדובר באי כיבוד פסק דין ע"י רשות מרשויות השלטון. בהקשר זה, נקבע בעניין **המרכז לפלורליזם יהודי**, כדלקמן:

"אי כיבוד פסק דין של בית משפט על-ידי אזרח הוא גילוי חמור של פגיעה בשלטון החוק. חמור מכך שבעתיים הוא אי כיבודו של פסק-דין על-ידי רשות מרשויות השלטון. אכן, "החובה לכבד פסק דין של ערכאה מוסמכת, החלה על כל אדם, חלה ביתר שאת על רשויות השלטון" (הנחיה 6.1003 להנחיות היועץ המשפטי לממשלה (מיום 15.6.03)). הימנעות רשות שלטונית מציות לפסק-דין של ערכאה שיפוטית הינה מן החמורות ומן המדאיגות שבסכנות האורבות לשלטון החוק במדינה דמוקרטית (א' רובינשטיין וב' מדינה, המשפט החוקתי של מדינת ישראל, (כרך א', עקרונות יסוד, תשס"ה), עמ' 274-271). העיקרון המהותי של שלטון החוק בנוי על התודעה כי השלטון עצמו, ככל אזרח, כפוף לחוק ואינו מורם מעליו. "שלטון החוק במובנו הפורמאלי משמעו, שכל הגורמים במדינה, בין הפרטים כיחידים וכהתאגדויות, ובין זרועות המדינה, חייבים לפעול על פי החוק, ופעולה בניגוד לחוק צריכה להיתקל בסנקציה המאורגנת של החברה" (דברי השופט ברק בבג"ץ 428/86 **ברזילי נ' ממשלת ישראל**, פ"ד מ(3) 505, 621 (1986)). מדינה שבה רשות שלטונית נוטלת את החוק לידה - ברצותה, מקיימת צו שיפוטי שניתן נגדה, וברצותה מתעלמת ממנו, היא מדינה שנוצרים בה זרעי פורענות ואנרכיה, ומתפתחת בה תרבות מסוכנת של שלטון כח ושרירות. רשות שלטונית היא נאמן הציבור, אשר "משלה אין לה ולא כלום" (בג"ץ 142/70 **שפירא נ' הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין**, פ"ד כה(1) 325, 331 (1971)). ככזו, היא אמורה לשמש אות ומופת לכיבוד החוק ושלטון החוק. עיני הציבור נשואות לרשויות השלטון ולנושאי המשרה בהן. כיבוד ערכי החוק והמשפט, ופיתוח מסורת של הגנה על ערכי שלטון החוק מושפעים מהתנהגותם. אי קיום הדין, ואי ציות לפסקי דין על ידי רשות שלטונית טומנים בחובם פגיעה ערכית עמוקה לא רק בתשתית הפורמלית של סדרי השלטון והמשטר, אלא גם בליבה של המסורת ותרבות השלטון הראויה, המשמשים דוגמא ומופת להתנהגות הראויה של הפרט בחברה."

(בג"ץ 4805/07 **המרכז לפלורליזם יהודי - התנועה ליהדות מתקדמת בישראל נ' משרד החינוך** (פסק דין מיום 27.7.08) פסקה 35 לפסק הדין של השופטת פרוקצ'יה).

27. הפגיעה בעקרון שלטון החוק מתעצמת לאור מעמדה החוקתי הנישא של הזכות לחינוך וההשלכות של אי מימושה עבור ילדי הכפרים נשוא העתירה. גם על הפגיעה החוקתית הרחבנו בשתי העתירות והטיעונים שם יפים לענייננו.

חוסר תום לב של המשיבים

28. המבקשים יטענו כי אי קיום ההתחייבויות בגינן ניתנו פסקי דין, מגיעה לכדי חוסר תום לב מצד המשיבים. שכן, העתירות נמחקו בעקבות ההתחייבות ופסק הדין נתן להן תוקף. המבקשים ציפו, ובצדק, כי המשיבים יעמדו בהתחייבותם ובמיוחד שהיא ניתנה במעמד בית המשפט הנכבד. לאור מחיקתה של **העתירה הראשונה**, היה על המשיבים לנקוט בזהירות יתרה בעתירה השניה בעת מתן ההתחייבותם בפני בית המשפט ובפני העותרים לספק מענה לסוגיה. המשיבים אף לא עדכנו את בית המשפט הנכבד אודות אי קיום פסקי הדין והם אפילו לא ענו למיצוי ההליכים מטעם ב"כ המבקשים כפי שצוין ברקע העובדתי לעיל. אין אלא להסיק כי המשיבים זלזלו הן בבית המשפט הנכבד והן בעותרים. התנהגות מזלזלת זו מגיעה לחוסר תום לב וחוסר הגינות, שהן חובות מנהליות המוטלות על כל רשות מנהלית ללא קשר לעובדה אם התחייבותם ניתנה בפני ערכאה שיפוטית, אם לאו. בהתנהלותם מאלצים

המשיבים את המבקשים לגשת לערכאות פעם אחר פעם בניסיון נואש לקדם פתרון שיחצה את גבולות בית המשפט ויתממש במציאות חייהם וחיי ילדיהם שהפגיעה בהם נמשכת וגוברת בכל יום שעובר ללא מענה הולם.

29. חובת תום הלב חלה גם על המדינה מכח הוראות דיני החוזים הכלליים הקובעים בסעיף 39 לחוק החוזים (חלק כללי), התשל"ג – 1973 הקובע כי: "בקיום של חיוב הנובע מחוזה יש לנהוג בדרך מקובלת ובתום-לב; והוא הדין לגבי השימוש בזכות הנובעת מחוזה." בעניין **מרכז הקבלנים והבונים** נקבע הוחלה חובת תום הלב גם על המדינה ובית המשפט קבע:

"מעמד מיוחד זה הוא המטיל על המדינה את החובה לפעול בסבירות, ביושר, בטוהר לב ובתום לב. אסור לה למדינה להפלות, לפעול מתוך שרירות או חוסר תום לב או להימצא במצב של ניגוד עניינים. עליה לקיים את כללי הצדק הטבעי. קיצורו של דבר, עליה לפעול בהגינות."

בג"ץ 840/79 **מרכז הקבלנים והבונים בישראל נ' ממשלת ישראל**, פ"ד לד(3) 729 (1980).

30. ובעניין **הוד אביב** הדגיש בית המשפט העליון את חובת ההגינות ותום הלב המוטלת על רשות מנהלית: "על רשות ציבורית המהווה צד לחוזה מוטלת חובת הגינות ותום-לב כפולה: עליה לפעול לא רק על-פי אמות-מידה של תום-לב הנשאבות מדין החוזים, והמחייבות כל מתקשר בחוזה, אלא גם מתוך הגינות וסבירות הנגזרות מתפקידה כנאמן הציבור" (ע"א 6518/98 **הוד אביב בע"מ נ. מינהל מקרקעי ישראל**, נה (4) 28 (2001)).

31. יתר על כן, נקבע בפסיקה העליונה כי חובת ההגינות חלה במיוחד כאשר רשות מנהלית נותנת הבטחה לאזרח ע"י בעל סמכות בכוונה שיהיה להבטחה תוקף משפטי. חובת ההגינות חלה מקל וחומר כאשר ההבטחה הינה לקיומו של חוק, כפי שהוא במקרה דנן. ראו בהקשר זה עניין **סאי-טקס קורפריישן** שם נקבע ע"י בג"ץ כדלקמן:

"הבטחה שניתנה על-ידי בעל שררה בגדר סמכותו החוקית בכוונה שיהיה לה תוקף משפטי והצד השני מקבל אותה בצורה זו, ההגינות הציבורית דורשת שההבטחה תקויים הלכה למעשה, כאשר בכוחו של המבטיח למלא אחריה, אפילו לא שינה האזרח את מצבו לרעה בעקבות ההבטחה". (ההדגשה אינה במקור)

בג"ץ 135/75 **ואח' סאי-טקס קורפריישן בע"מ נ' שר המסחר והתעשייה**, פ"ד ל(1) 673, 678 (1975).

חיוב בהוצאות משפט

32. כאמור לעיל, בבג"ץ **סיעת מרצ**, מצא כבוד השופט חשין לנכון לחייב את שר הדתות בתשלום הוצאות ע"ס 30,000 ₪ בעקבות אי קיום ההתחייבות *במועד* ואף הוסיף במילותיו, לאחר שתיאר את השתלשלות האירועים במסגרתה עוכב ביצוע ההחלטה פעם אחר פעם, ללא הצדקה:

"על כל אלה נאמר אנו: אם כך ינהג בעל-שררה בצו בית-משפט ובהתחייבות שהוא נוטל על עצמו, מדוע לא כך ינהג אחד-העם? הנאמר כי ממנו, מן השר, יראו וכמותו

יעשו? והשאלה תתייצב בדרך ולא תניח לנו לעבור על פניה: מנן ישאב אב עוז ותעצמות-נפש לחנך את ילדיו כי ילכו בדרך-המלך, אם יראו אותו הולך בדרך שאינה דרך-המלך? והשאלה שאלה. תשובה לשאלה לא מצאנו. " (ראו בג"ץ 4247/97 **סיעת מרצ במועצת עיריית ירושלים נ' השר לענייני דתות**, פס' 6 (החלטה מיום 15.12.1998).

33. במקרה דנן, מקל וחומר ראוי שיוטלו על המשיבים הוצאות משפט. בענייננו לא בלבד שמדובר בהפרה בוטה של פסק דין בידי רשויות שלטוניות, גם מדובר בעתירות למימוש זכויות יסוד של ילדים והוריהם. בשל התנהלות המשיבים נאלצים העותרים לשוב ולגשת לערכאות פעם אחר פעם, על מנת לזכות בשירותים בסיסיים אשר אין כל מחלוקת כי זכותם לקבלם, ושמובטח שוב ושוב כי יסופקו. התנהלות המשיבים מבטאת זלזול הן בעותרים והן בהליכים בפני בית המשפט כפי שפורט לעיל.

הנזקים בעקבות אי קיום פסקי הדין

34. בכל מקרה אי קיום ההתחייבות מהווה המשך של הפרת החובה המשפטית לספק חינוך חינם לילדים בגילאי 3-4, כאשר ההפרה מובילה לפגיעה חמורה בזכות החוקתית לחינוך. על מעמד זכות זו הפנינו בשתי העתירות (בכל מקרה ראו: בג"ץ 1554/95 **עמותת שוחרי גיל"ת נ' שר החינוך**, נ(3) 002 (1996); בג"ץ 7426/08 **טבקה משפט וצדק לעולי אתיופיה נ' שרת החינוך** (פורסם במאגרים, 31.8.2010)). אך חשוב כאן להדגיש כי הפגיעה בילדים הינה חמורה ביותר וזאת לאור חשיבותו של החינוך בגיל הרך, ממנו נעדרים הילדים בעקבות אי קבלת הסעות. בעתירה הראשונה הבאנו בפני בית המשפט מחקרים רבים אודות חשיבות החינוך לגיל הרך לכל ילד, ולא רק לילדים נשוא בקשה זו.

35. מחקרים רבים סיקרו וסיכמו את חשיבותו הרבה של החינוך בגיל הרך לקידום השוויון וצמצום פערים ותרומתו הרבה לרווחת הילד והתפתחותו האישית בשנים שלאחר מכן (ראו אתי וייסבלאי, **מדיניות ציבורית בתחום החינוך לגיל הרך – סקירה משווה**, מרכז המחקר והמידע של הכנסת (2015); מריה רבינוביץ, **המענה הציבורי לילדים בגיל הרך בישראל – תמונת מצב**, מרכז המחקר והמידע של הכנסת (2015); וכן ראו, סמדר מושל, **חינוך בגיל הרך כמנוף לצמצום אי שוויון: מחקר, מדיניות ופרקטיקה** (2015)).

על יסוד האמור לעיל, בית המשפט הנכבד מתבקש להורות למשיבים לספק באופן מידי הסעות לילדי הכפר אלג'רף ואום נמילה וכן לקדם את אספקת מערך ההסעות לילדי הגנים מהכפרים האחרים בנגב. בנוסף מתבקש בית המשפט הנכבד לחייב את המשיבים בהוצאות משפט, שכר טרחת עו"ד בתוספת ריבית לפי חוק.

סאוסן זהר, עורכת – דין
ב"כ העותרים

חיפה, 28.02.2018